

Alan McConnell-Duff

Predstavljamo vam Lili Potpara

Alan: Kako si postala prevajalka?

Lili: Po naključju. Šolala sem se za anglistko in imela štipendijo mariborske Jeklotehne za korespondentko. A že na obveznih poletnih praksah sem ugotovila, da mi delo pravzaprav ne ustreza. Od mene se je pričakovalo, da pretipkavam pisma, ki so jih v tujem jeziku pisali drugi, in se pri tem kaj dosti ne vtikam v njihov jezik. Pa telekse sem pošiljala, delala na teleprinterju in včasih prevedla kaka navodila za uporabo naprav, ki jih je Jeklotehna takrat prodajala. Po drugem letniku fakultete, leta 1986, sem se po nekem notranjem, intuitivnem vzgibu vpisala na prevajalsko smer, ki so jo takrat šele uvedli. Po tretjem letniku sem ugotovila, da nikakor ne bom mogla v službo v Jeklotehno, ker mi tako delo ni pomenilo zadostnega izziva. Študij je tekel, diplomirala

še nisem in ni kazalo, da kmalu bom. No, tisto naključje, ki sem ga v uvodu omenila! Takrat sem bila zaljubljena v simpatičnega Angleža, in ta me je nekega dne vprašal, ali bi tudi kaj prevedla. Rekla sem, ja, ja, seveda; to je bilo še v tistih časih, ko še nisem vedela, da nič ne vem (smeh). No, tako sem dobila v prevod pesmi v prozi Iva Svetine. Moj prvi resni prevod! Lotila sem se ga s strašnim mladostnim navdušenjem, dokaj nekritično in vso stvar hitro prevedla. Fant je prevod nato lektoriral in ga oddal Društvu slovenskih pisateljev. Tam zame še nikoli niso slišali, ampak so bili zadovoljni. To je bil moj prvi »zaresni« prevod. Kmalu so mu sledili drugi, prevajala sem celo poezijo! In tako sem postala prevajalka, kar nekako čez noč.

A: Kar tako, ne da bi bila »prava« prevajalka, z diplomo?

L: Ja, takrat sem bila še zelo daleč od diplome. Resda sem študirala na prevajalski smeri, kjer sem se seznanjala z jezikom, s tehnikami, kontrastivno analizo slovenščine in angleščine in z vsem, kar spada zraven, ampak izkušenj nisem imela, niti jasne predstave, kaj naj bi prevajanje sploh bilo. Kmalu zatem sem se včlanila v DZTPS, dobila ponudbo za redno zaposlitev v takrat dobro stoječem podjetju, a po enem mesecu dala odpoved in postala »samostojna prevajalka«. Ko mi je potekel absolventski staž, mi je ministrstvo za kulturo odobrilo status samostojne kulturne delavke in po vseh predpisih sem postala samostojna prevajalka!

A: Misliš, da prevajalec oziroma prevajalka mora imeti ustrezno jezikovno izobrazbo?

L: Gotovo pomaga. Če hočeš biti prevajalec, moraš po mojem najprej obvladati jezik. No ja, po vseh teh letih izkušenj vidim, da nekateri nimajo formalne prevajalske izobrazbe, a so kljub temu zelo dobri prevajalci. Imajo pač ta-

lent, so dovolj vztrajni, navdušeni in radovedni! Osebnost se mi zdi pomembna, da sem po izobrazbi diplomirana anglistka prevajalka, ne samo zaradi znanj, ki sem si jih med študijem pridobila, ampak tudi zaradi samozavesti!

A: Zdajle te bom vprašal nekaj, kar sem te hotel že na začetku! Misliš, da je prevajalec samo tajnik z znanjem tujega jezika?

L: Ko sem študirala, je bilo pogosto tako mišljeno! Takrat so podjetja iskala prevajalce, ki so bili v bistvu korespondenti. Od njih se je pričakovalo, da obvladajo tajniška dela in še jezike povrh. Da bi, skratka, napisali kak dopis, odgovarjali na telefonske klice in podobno. Mene je Jeklotehna štipendirala prav za to, za malo boljšo tajnico z znanjem dveh tujih jezikov! Takrat, v osemdesetih, so pogosto tako mislili, seveda ne vsi, da ne bom komu delala krivice. Ampak tudi to se je zdaj že zelo spremenilo. Podjetja se čedalje bolj zavedajo pomena kakovostnega prevajanja in tako tudi prevajalec dobiva bolj spoštovano mesto v organizacijski hierarhiji. Zdaj nikakor ni več dovolj, da znaš nekaj natipkati ali sestaviti dopis v drugem jeziku!

A: Se je pomembno izobraževati v tujem jeziku?

L: Seveda je pomembno. Če misliš prevajati, moraš najprej poznati jezik. Oziroma, to je tako kot s kokošjo in jajcem! Ali moraš najprej poznati jezik in potem stroko ali narobe? Osebnost mislim, da moraš najprej poznati jezik, čeprav se kdo morda ne bi strinjal. S stroko se potem nekako seznaniš, kot nestrokovnjak na posameznem področju, iz prakse.

A: Kako prevajalec dobi znanje o stroki, recimo o medicini, književnosti, metalurgiji?

L: V idealnih okoliščinah, opisanih v priročnikih, tako, da dela skupaj s strokovnjakom. Ko torej prevaja besedilo s kakega področja, se redno posvetuje s strokovnjakom, od njega dobiva povratne informacije, si pripravlja glossar, bere strokovno literaturo, članke, slovarje ... in si poskuša stroko čim bolj približati, jo razumeti, prodreti vanjo.

A: Kako pa je v resničnem življenju?

L: Moram priznati, da se nekaterim strokam načrtno izogibam. Odjemalec me prosi, ali bi prevedla, recimo, prospekt o strešnih kritinah, to je bil moj zadnji tak primer. Prospekt opisuje različne kritine, žlebove, naklone streh in vse, kar spada zraven, jaz pa odjemalca prepričujem, da o gradbeništvu nič ne vem in da trenutno nimam niti časa niti volje, da bi se temu področju posvetila. Ni pa nemogoče! Kot sem že povedala, v »idealnih okoliščinah«, če se odločiš in delo sprejmeš, se pač lotiš študija in čez čas tema ni več tak bavlav! Delaš napake, se na njih učiš in nazadnje si že skoraj »strokovnjak«.

A: Kaj se ti zdi pri delu najtežje in kaj ti je najbolj všeč?

L: Najprej bom odgovorila na drugi del vprašanja! Najbolj všeč mi je, da se nenehno učim, spoznavam nova področja, nove izraze, zamisli najrazličnejših ljudi, ki jih sicer morda nikoli ne bi niti prebrala. Dobiš besedilo, ki se ti zdi zanimiv izziv, ki govori o kaki novi stvari. Najprej ga prebereš, veliko stvari ne razumeš, pobrskaš po knjigah, komu telefoniraš, premisliš in si o temi ustvariš sliko. Jezik nato temu sledi, veš, v katere slovarje pogledati, kak slog izbrati, kje iskati podatke ... To se mi zdi trajen izziv pri delu, ki je sicer dokaj samotno, kdo bi morda celo dejal, da je dolgočasno in suhoparno ...

A: Ker delaš sama?

L: Ja, delam sama, stikov z ljudmi je malo, pa še ti so v glavnem po telefonu, elektronski pošti, modemu ... Ampak sama sebe nenehno izgrajujem. Po toliko in toliko letih se zalotiš, da blazno dosti veš o temah, področjih, ki jih pač prevajaš. No, zdaj ti pa povem, kaj mi je najmanj všeč, ker si me vprašal o tem »pri delu«, ne pri prevajanju ... Zelo me obremenjuje negotovost, ker nikoli ne vem, od kod bo prišel naslednji posel. In zelo težko se mi zdi začetno »pogajanje« z odjemalcem. Ali bom besedilo sploh sprejela ali ne, kakšen je rok, kakšno pomoč so mi pripravljene ponuditi ...

Predvsem, kadar dela ne želim sprejeti, ker mi področje ne »leži« ali imam že preveč drugega dela.

A: Zakaj je to tako težko?

L: Ker imajo ljudje včasih nestvarna pričakovanja. Občutek imam, da mislijo, da je prevajalec čarovnik. Prineseš mu nekaj v slovenščini, on pa to kot po čarovniji spremeni v angleščino, po možnosti zelo hitro, pa naj gre za psihologijo, gradbeništvo, leposlovno besedilo ...

A: Torej je prevajalec včasih tajnik, drugič pa čarovnik?

L: Ja. In zelo težko je ljudem dopovedati, da česa preprosto ne poznaš, o stvari ne veš zadoosti (ali te, tako med nama povedano, tema ne zanima dovolj, da bi se ji posvetil!), da je rok prekratek, da bi bil rezultat lahko dober, ali da si preprosto preveč zaseden.

A: In kakšna naj bi bila rešitev? Vsi namreč potrebujejo prevode, in če nimamo ustreznih prevajalcev po strokah, kaj potem?

L: Pred časom je DZTPS članom razposlal anketo, v kateri so ti navedli področja, ki jih prevajajo. In to je že veliko. Odjemalec pokliče društvo, pove svoje želje, oni pobrska po seznamu prevajalcev in lahko najdejo pravega človeka. Ampak vse delo ne prihaja prek društva. Odjemalci včasih mislijo, no ja, če kakega izraza ne boste poznali, boste pač malo pobrskali po slovarju, zadevo prevedli in bo vse v redu. Meni se zdi strahotno težko takim ljudem dopovedati, da to ni v redu! Da lahko od petih izrazov v slovarju izberem najmanj primerne in se zelo osmešim, ne da bi se tega sploh zavedala, posredno pa tudi oni, ko dajo prevod naprej! Najtežje se mi zdi stranki reči NE in to utemeljiti tako, da bi se razumeli in bi oni res dobili najboljšega možnega človeka.

Pa še tisti znani stavek: »Saj je samo ena stran ... « Ko mi kdo telefonira in to reče, se v meni sproži »alarm«. Iz izkušenj vem, da bo skoraj gotovo več kot ena stran in da mi bo vzela neprimerno več časa, kot bi kdo morda pričakoval. Takrat moram namreč odložiti delo, s ka-

terim se trenutno ukvarjam, se poglobiti v drugo področje in tisto »eno stran« prevesti zelo hitro. Potem pa spet traja nekaj časa, preden se toliko zbereš, da nadaljuješ prejšnje delo.

A: Kaj je bilo v tvoji karieri najpomembnejše, osebno in strokovno?

L: Cel splet okoliščin. Naključij in malo sreče. Pogosto sem preprosto upala tvegati. Kot sem že povedala, pustila sem redno službo in se odločila, da bom samostojna prevajalka, pa nisem imela ne diplome, ne strank, ne pisarne in zelo skromne izkušnje! Pomembno se mi zdi, da si upaš, da tvegaš, si nabereš izkušnje. In da se v pravem trenutku v tvojem življenju najdejo pravi ljudje, ki te »porinejo naprej«, ki ti dajo voljo in povratne informacije.

A: Je to pomembno iz osebnih razlogov?

L: Iz osebnih in strokovnih, skorajda ne znam ločiti med obojim, tudi v strokovnem »življenju« sem še vedno človek. In nasprotno, osebne izkušnje mi pomagajo pri delu, oboje je tesno prepleteno. Zelo rada berem, ampak se zalotim, da pogosto zgubim nit, ker moji možgani že premlevajo kako strukturo in razmišljam, kako bi prevedla kak stavek, zakaj se je avtor odločil za eno besedo, ne pa za kako drugo, grem v kino in »kontrastiram« podnapise s tistim, kar slišim, s prijateljico grem na kavo, nato pa debatirava o prevajalskih »kaveljcih« ... Vse je prepleteno! No, tisti »feedback«, zelo je pomemben, če je pozitiven, me motivira, mi da voljo, da sprejemam še kak nov izziv, se še malo bolj posvetim kakemu področju, postanem še malo boljša. In če je negativen, ponovno ovrednotim svoj pristop, premislim, se še kaj naučim ...

Pomembno je bilo tudi to, da sem si dokaj pozno ustvarila družino, kar pomeni, da sem imela več časa za dodatno izobraževanje, potovanja, dodatne izpite ...

A: In zdaj, ko imaš družino, ali je težje delati?

L: Neprimerno težje, ker je veliko manj časa za to »nadgradnjo«. Na drugi strani pa sem spet drugače motivirana, ker vem, da moram delati, če želim preživljati družino. Če bi se

kdaj prej polenila in si mislila, ah, saj se ne mudi, bom že, ne ljubi se mi – zdaj me odgovornost prisili, da se discipliniram! Je pa težko, časa je manj, toliko bolje moraš biti organiziran, moraš načrtovati, biti selektiven pri sprejemanju dela, skratka, ni lahko!

A: Misliš, da je svobodni prevajalski poklic težji za ženske kot za moške?

L: Upam, da tole ne bo zvenelo preveč feministično – mislim, da je neprimerno težji.

A: Zakaj?

L: Ne glede na to, kakšno kariero in strokovne cilje si ženska zastavi, še vedno ostane mama, gospodinja, kuharica, organizator družinskega življenja. Vse drugo je samo »še zraven«, nič od naštetega ne odpade! Govorim sicer v svojem imenu, pa tudi v imenu MNOGIH žensk, s katerimi se pogovarjam.

A: Prevajalka ima tudi zasebno življenje. Kaj te v osebnem življenju najbolj zanima?

L: Literatura!

A: Kakšna?

L: Najraznovrstnejša; slovenska, zadnje čase tudi hrvaška, anglosaksonska, frankofonska, vse kar mi pride pod roke in je vredno branja!

Tereza Matić - Brnadić

Dubrovniško združenje prevajalcev

Dubrovniško združenje prevajalcev je bilo ustanovljeno maja 1990 kot podružnica Društva znanstvenih in tehniških prevajalcev Hrvaške. Pod tem imenom je delovalo do leta 1993, takrat pa se je preimenovalo v *Hrvaško društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev – podružnica Dubrovnik*. Letos, ko je začel veljati novi zakon o združenjih, se je podružnica osamosvojila in se preimenovala v *Prevoditelj*. Od nastanka je bila to edina podružnica

Seveda po neki moji presoji ali presoji ljudi, katerih bralnemu okusu zaupam.

A: Kaj pa rekreacija?

L: Smučanje je fantastično, le zadnja leta si jemljem premalo časa zanj, ker sem preveč potisnjena v materinsko vlogo, ampak tudi to se spreminja, zdaj učim smučati svojega štiri-letnega sina! In glasba, najrazličnejša, pa družabnost! Ni lepšega kot spoznavati nove ljudi ali poglobljati stike s prijatelji, menjavati okolja, vsrkati čim več!

A: Misliš, da je strokovno nujno imeti čim bolj razgibano življenje?

L: Seveda je nujno, pa še kako! Ne verjamem v prevajalce, ki bi ves svoj čas preživeli zaprti med štiri stene, pred računalnikom, in si ne bi nabirali najraznovrstnejših izkušenj. Prevajalstvo ni neka abstraktna veda, ki bi se dogajala v izolaciji. Prevajalec črpa podatke iz življenja, vsaka izkušnja ti pomaga pri prevajanju in prevajanje ti lahko bogati osebno življenje!

A: No, to je krasno in pogovor lahko na tej optimistični točki končava. Hvala lepa.

L: Hvala tebi, Alan.

HDZTP, danes pa je edino samostojno združenje prevajalcev v tem delu Hrvaške.

Članov je od ustanovitve do danes od 25 do 30; med njimi so profesorji tujih jezikov in strokovnjaki s posameznih znanstvenih in tehničnih področij, ki se ukvarjajo s prevajanjem. Nove člane sprejemamo na podlagi opravljenih izpitov iz enega ali več tujih jezikov, za katere se kandidati prijavijo, kakovost pisnih prevodov pa preverjajo komisije združenja.